

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1268 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari	435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi	443
To‘rayev Shohrux Halimovich	
O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta‘minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O‘zbekistonda an‘anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O‘zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘lishga ta‘siri.....	528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Serali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikasi integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	

Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxonov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini	1194
Turopolov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства	1211
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
“Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi” faoliyati	1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to'lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari.....	1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar	1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o'g'li	
Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida).....	1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	

Uy-joy kommunal xo'jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi	1235
Adilova Yulduz Shavkatovna	
Bank tizimi likvidligini ta'minlash vositalari va usullarini takomillashtirish	1239
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li	
Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish	1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi	
Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi	1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati	1256
Raximov Ilyos Ikramovich	
Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish strategiyasi.....	1262
Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna	

YOQILG'I-ENERGETIKA KOMPLEKSIDA INNOVATSION SALOHIYATNI OSHIRISH STRATEGIYASI

Nabiyeva Saidaxon Abduvaxabovna

Toshkent davlat texnika universiteti

E-mail: saidaxon-nabiyeva@mail.ru

ORCID: 0009-0000-6634-6408

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni rivojlantirishning dolzarb jihatlarini, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish strategiyalari tahlil qilingan. Energetika sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashda ilmiy-texnik yutuqlar va zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati asoslab berilgan. Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, investitsion muhitni yaxshilash va kadrlar salohiyatini oshirish orqali tarmoqning raqobatbardoshligini kuchaytirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar asosida milliy strategik yondashuvlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: neft-gaz, iqtisodiyot, korxona, innovatsiya, investitsiya, resurs, tejamkorlik, texnologiya, raqobatbardoshlik, tovar, xizmatlar, salohiyat.

Abstract: This article analyzes current aspects of the development of innovative potential in the fuel and energy complex, existing problems, and strategies for their elimination. The importance of scientific and technical achievements and modern technologies in ensuring the sustainable development of the energy sector is substantiated. Ways to increase the competitiveness of the industry by stimulating innovation, improving the investment climate, and increasing human resources potential were considered. National strategic approaches based on advanced foreign experience have also been proposed.

Key words: oil and gas, economy, enterprise, innovation, investment, resource, economy, technology, competitiveness, goods, services, potential.

Аннотация: В данной статье проанализированы актуальные аспекты развития инновационного потенциала в топливно-энергетическом комплексе, существующие проблемы и стратегии их устранения. Обосновано значение научно-технических достижений и современных технологий в обеспечении устойчивого развития энергетической отрасли. Рассмотрены пути повышения конкурентоспособности отрасли за счет стимулирования инновационной деятельности, улучшения инвестиционного климата и повышения кадрового потенциала. Также предложены национальные стратегические подходы на основе передового зарубежного опыта.

Ключевые слова: нефть и газ, экономика, предприятие, инновации, инвестиции, ресурсы, экономия, технология, конкурентоспособность, товары, услуги, потенциал.

KIRISH

Jahonda bugungi kunda ichki energiya bozorlarini rivojlantirish siyosatining strategik maqsadi iqtisodiyotning barqaror o'sishi uchun yuqori sifatli yoqilg'i-energetika resurslariga bo'lgan ichki talabni barqaror tarzda qondirish, tabiiy yoqilg'i-energetika resurslari va energetika tarmog'i imkoniyatidan maksimal samarali foydalanishdan iborat. Yoqilg'i-energetika resurslari iste'molini boshqarish, tejash va ulardan samarali foydalanish muammosi ishlab chiqarish sohasida faoliyat yuritayotgan neft va gaz qazib chiqarish korxona va kompaniyalar rivojlanishida innovatsiyalarni qo'llash ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib kelmoqda.

So'nggi yillarda jahon miqyosida barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirish tushunchasi ahamiyatining ortib borishi, g'oya va asosiy tamoyillarining ommalashishi, jahon iqtisodiyotida yoqilg'i-energetika resurslari iste'molini boshqarish sohasida yanada chuqur tadqiqotlar o'tkazish zarurligini ko'rsatmoqda. Ko'rinib turibdiki, u ko'p yo'nalishli ilmiy bilimlarni qo'llashni talab etadigan masalalar majmui bo'lganligi sababli ushbu yo'nalishda ko'p tomonlama tadqiqot olib borish kerak. Bozor munosabatlarida neft va gaz qazib chiqarish korxonalari boshqaruv tizimining har qanday darajasida noaniq qaror qabul qilish, ular uchun og'ir salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, ishlab chiqarish va xo'jalik operatsiyalarni amalga oshirish jarayonidagi vaqtni kamaytirish va ishonchli qaror qabul qilish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash lozimdir (Ishanxodjayeva, 2021).

Iqtisodiyotda neft-gaz korxonalarini rivojlantirish muammolari, shu jumladan qazib chiqarish, burg'ilash va qayta ishlash jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni faol joriy etish ilmiy tadqiqotlarda yetarlicha yoritiladi. Biroq, milliy iqtisodiyot, xususan yoqilg'i-energetika sanoatining o'ziga xosligi, uning iqtisodiyotda tugan o'rnidan kelib chiqib, unda investitsiya jarayonlarini samarali tashkil etish, jarayonda barcha tomonlarning ochiq manfaatlarini hisobga olgan holda yaratilgan iqtisodiy modellar, mexanizmlar bo'yicha tadqiqotlar yuritilmagan (Umurzoqov, 2024).

Yangi texnika va texnologiyalarni joriy etish juda murakkab va ziddiyatli jarayondir. Texnik vositalarni takomillashtirish mehnat xarajatlarini, ishlab chiqarish birligining tannarxidagi mehnat ulushini kamaytiradi deb hisoblanadi. Biroq, hozirgi vaqtda texnologik taraqqiyot "qimmatga tushmoqda", chunki u tobora qimmatroq mashinalar, liniyalar, robotlar, kompyuterni boshqarish vositalarini yaratish va ulardan foydalanishni talab qiladi va atrof-muhitni muhofaza qilish uchun xarajatlarning ko'payishi kabi muammolarga olib kelmoqda. Bularning barchasi ishlab chiqarish tannarxida ishlatiladigan asosiy vositalarning amortizatsiya va texnik xarajatlarni ulushining ko'payishida aks etadi. Shunga qaramay, firma yoki korxonaning raqobatbardoshligi, ularning tovar va xizmatlar bozorida qolish qobiliyati, tovar ishlab chiqaruvchilarning moddiy resurslardan va innovatsiyalarni joriy qilish orqalishdan samarali foydalangan holda yuqori sifatli tovarlarni ishlab chiqarish va sotishga qaratilgan faoliyatidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda yoqilg'i-energetika kompleksining innovatsion salohiyatini oshirishga doir muammolarni chuqur tahlil qilish, mavjud holatni baholash hamda samarali strategik yechimlar ishlab chiqishga qaratilgan tizimli yondashuv qo'llanildi. Ilmiy ishda kompleks yondashuv asosida nazariy, empirik va statistik usullar uyg'unlashtirildi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Taraxtiyeva (2015) o'z tadqiqotlarida neft-gaz majmuasi texnologik jihatdan murakkab ishlab chiqarish hisoblanadi. U neft, gaz va ularni qayta ishlash mahsulotlarini qidirish, quduqlarni qurish, qazib olish, tashish, qayta ishlash va sotishni ta'minlovchi xo'jalik yurituvchi subyektlar yig'indisidan iborat. Bugungi kunda neft qazib olish hajmini yanada oshirish kichik konlarni va qazib olish qiyin bo'lgan zaxiralarga ega konlarni o'zlashtirish bilan bog'liq bo'lib, bu ular innovatsiyalarni qo'llash, jihozlash va ishlatish uchun katta mablag' talab qiladi deb hisoblaydi.

Shortanov (2022) sohada hamkorlikni qo'llab-quvvatlash ko'plab omillar, jumladan, u yoki bu mamlakatlar aholisining o'sib borayotgan ehtiyojlarini qondirish zarurati bilan bog'liq. Davlatlar hamkorligining eng muhim yo'nalishlaridan biri yoqilg'i-energetika sohasida innovatsion salohiyatdir deb keltiradi.

Raximov (2022) o'z tadqiqotlarida neft-gaz sanoat chiqindilarini utilizatsiya qilish muammosi atrof-muhitni ifloslanishdan muhofaza qilish va resurslarni tejash masalalarini birlashtirdi. Chiqindilar, bir tomondan, yerdagi hayotning mavjudligi uchun og'ir yuk bo'lsa, ikkinchi tomondan, agar ularni innovatsion usullarda boshqarishni joriy qilinsa ulkan boylik bo'lib ham xizmat qiladi deb hisoblaydi.

Maxmudov (2024) yoqilg'i-energetika resurslarini ishlab chiqarishdan boshlab iste'molchiga yetkazib berishda zamonaviy billing axborot-kommunikatsiya tizimi tatbiq etish orqali, elektr va tabiiy gaz hisoblagichlarni hisobga olish va nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimi resurslar samaradorligini oshiradi deb biladi.

Ishanxodjayev (2021) yoqilg'i-energetika resurslarini tejashni boshqarish sohasida olib borilgan tizimli tahlil natijalariga asoslangan holda "me'yorlashtirish-rejalashtirish-tezkor qayd etish-tizimli tahlil qilish-qaror qabul qilish" jarayonlarni o'z ichiga olgan yoqilg'i-energetika resurslarini tejashni boshqarishni, hamda uning har bir jarayonidagi model va algoritmlarini takomillashtirish taklif etgan.

Vahobov (2021) neft va gaz sanoatining ahamiyati har bir mamlakatning iqtisodiy erkinligini ta'minlashda bosh o'rinni egallaydi. Neft va gaz sanoatining xomashyo bazasi sifatida neft, gaz, uglevodorod, ko'mir singari foydali qazilmalar sanaladi. Neft va gaz sanoati xomashyo bazasi boshqa sanoat tarmoqlariga qaraganda

ko'proq daromad keltiradi. Neft va gaz sanoatining xomashyo bazasining tarkibi jahon iqtisodiyotida doimiy talab yuqori bo'lgan resurslar sanaladi shuning uchun sohada innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish korxona salohiyatini oshiradi deb ta'kidlaydi.

Sultanov (2018) yoqilg'i-energetika resurslari iste'molini boshqarish va yoqilg'i-energetika resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish masalalarini yechish neft va gaz qazib chiqarish sohasida faoliyat yurituvchi korxonalar rivojlanishining va innovatsiyalarni joriy etish kabi ustuvor vazifalaridan biri bo'lib hisoblanadi. Ishlab chiqarish korxonalarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritishining eng muhim jihatlaridan biri ishlab chiqarishni boshqarishda tizimli yondashish hisoblanadi deb aytib o'tgan.

Saidova (2023) energiya tejashning asosi energiya resurslaridan oqilona foydalanish va ularning yo'qotishlarini kamaytirishdir. Energiya tejash siyosati barcha ilg'or mamlakatlarda keng qo'llaniladi. Davlatning energiya tejash siyosati-energiyani tejash sohasidagi faoliyatni huquqiy, tashkiliy, moliyaviy va iqtisodiy tartibga solish lozimligi haqida gapirib o'tgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Neft ishlab chiqarishning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, innovatsion jarayon neft ishlab chiqarish texnologik zanjirining barcha bo'g'inlarida amalga oshiriladigan innovatsiyaning hayotiylik davri bosqichlarining o'zaro bog'liqligi bo'lib, u turli bosqichlarni o'z ichiga oladi - uni yaratish g'oyasining paydo bo'lishi, yangilikni tijoratlashtirish va undan amalda foydalanishdan tortib, uni yanada mukammal, progressiv shaklga almashtirishgacha bo'lgan jarayonni qamram oladi. Neft majmuasi faoliyatini jonlantirish istiqbollari tarmoqning investitsiyalar darajasini keskin oshirish imkoniyatlariga bog'liq bo'lib, u hozirgi vaqtda innovatsion rivojlanish uchun yetarli bo'lmay qolmoqda. Neft va gaz sanoatining o'ziga xos xususiyatlari innovatsion loyihalar va texnologiyalarni rivojlantirishga katta investitsiyalarni talab qiladi.

Innovatsion faoliyatni rivojlantirishdagi asosiy to'siqlar sifatida quyidagilarni sanab o'tishimiz mumkin:

- Moliyalashtirishdagi muammolar so'nggi besh yilda ITTKI loyihalariga ajratilgan mablag'lar umumiy sanoat sektoriga ajratilgan mablag'larning atigi 3 foizini tashkil etgan;
- Regulyator cheklolari natijasida texnologik yangiliklarni sertifikatlash va standartlashtirish tizimlari zamon talablariga to'liq javob bermaydi, bu esa innovatsiyalarni joriy etish jarayonini sekinlashtiradi;
- Energetika sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislarning kam foizi zamonaviy texnologiyalar va innovatsion loyihalar bo'yicha malakaga ega. Bu esa kadrlar yetishmovchiligini keltirib chiqaradi.

Globalashuv va texnologik inqilob sharoitida yoqilg'i-energetika kompleksi (YEK) iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikning asosiy drayverlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Xususan, xalqaro energetika agentligining ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yil holatiga dunyoda energiya iste'moli hajmi yillik 2,3 foizga o'sgan bo'lib, bunda innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi asosiy rol o'ynagan (IEA, 2024).

O'zbekiston ham ushbu jarayonlardan chetda qolmayapti. So'nggi yillarda mamlakatimizda energetika tarmog'iga jalb etilgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2018-yilga nisbatan 2024-yilga kelib qariyb 1,8 barobarga oshdi. Energetika vazirligining ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar umumiy hajmi 1,2 milliard dollarga yetdi.

Biroq, mavjud salohiyatga qaramay, YEKda innovatsion faoliyat yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Masalan, O'zbekistonda energetika sohasiga yo'naltirilayotgan ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga (ITTKI) ajratiladigan mablag' umumiy energetika investitsiyalarining atigi 2 foizini tashkil etadi. Holbuki, rivojlangan davlatlarda bu ko'rsatkich 7–10 foiz atrofida.

Nef-gazni qidirish va qazib olish sharoitlari murakkablashgani sari yanada zamonaviy texnologik yechimlar - geologik-gidrodinamik 3D modellash va virtual reallikdan foydalangan holda modellash, quduqlarni burg'ilash, qurish va qatlamlarning neft beruvchanligini oshirishning yangi texnologiyalari, shuningdek, neftni yig'ish, tashish va tayyorlashning innovatsion usullari talab etilmoqda.

1-jadval. Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirishdagi muammolar.

Muammo	Mumkin bo'lgan yechimlar	Buning uchun nima qilish kerak
Biznes va davlat o'rtasida yaratilayotgan intellektual mulkning shaffof qonunchilik bilan mustahkamlanmaganligi	Loyihaoldi bosqichida intellektual mulk obyektlaridan foydalanish huquqlarini mustahkamlash va tartibini kelishish	Foyda solig'ini hisoblash maqsadida xarajatlar tarkibiga joriy daromad keltiruvchi faoliyat bilan bevosita bog'liq bo'lmagan ITTKI xarajatlarini kiritish imkonini beruvchi mezonlarni qonunchilikda belgilash. ITTKI xarajatlari ro'yxatining o'zini qayta ko'rib chiqish kerak.

Yaratilayotgan texnologiyalarni tajriba va tajriba-sanoat miqyosida ishlab chiqish uchun pilot qurilmalar parkining yo'qligi	Sinov qurilmalarining infratuzilma-texnologik klasterlarini yaratish	Ilmiy-tadqiqot institutlari va tayanch oliy ta'lim muassasalari negizida innovatsion faoliyatga asos bo'ladigan texnoparklar va biznes-inkubatorlar tashkil etish. klastera v otrasli.
Loyiha bo'yicha davlat byudjeti mablag'laridan foydalanishning murakkab tartibi. Qarz mablag'larini jalb qila olmaslik (byudjet muassasalari uchun)	Ijrochilar o'rtasida mablag'larni taqsimlash bo'yicha cheklolarni olib tashlash.	Tavakkalchilik darajasi yuqori bo'lgan loyihalarni moliyalashtirish bilan shug'ullanuvchi konsorsiumlar va boshqaruv kompaniyalarini (innovatsion kompaniyalarni) tashkil etish

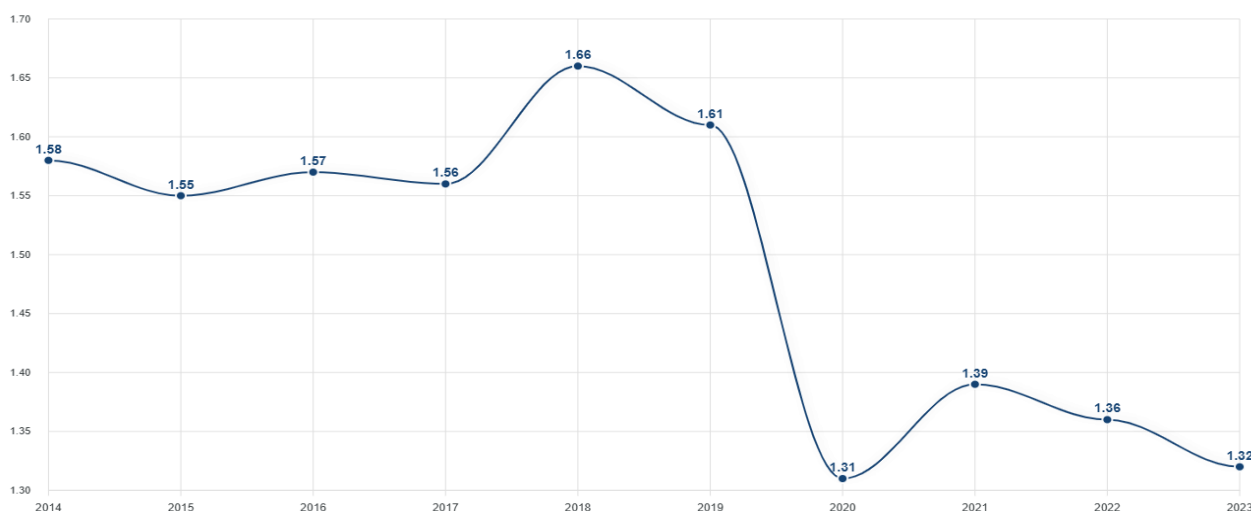
Manba: Тарахтиева Гульмира Кульбаевна (2015). Инновации и их роль в управлении развитием топливно-энергетического комплекса Узбекистана // Экономика и финансы (Узбекистан). №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsii-i-ih-rol-v-upravlenii-razvitiem-toplivno-energeticheskogo-kompleksa-uzbekistana>.

Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi katta tabiiy gaz resurslariga ega. "O'zbekneftgaz" aksiyadorlik jamiyati tomonidan 118 ta kondan foydalaniladi, shundan 85 tasida tabiiy gaz qazib olinadi, qolgan 33 tasida geologik qidiruv ishlari olib borilmoqda. O'zbekistonda tabiiy gaz qazib olishda "O'zbekneftgaz" aksiyadorlik jamiyatining ulushi 63,0 foiz, gaz kondensati 67,0 foiz, neft 13,0 foizni tashkil etadi. Shu bilan birga, korxona tasarrufidagi tabiiy gaz konlarida ularni uzoq yillardan beri qazib olish jarayonlari sababli qatlam bosimining pasayishi kuzatilmoqda. Gaz qazib olish barqarorligini ta'minlash, shuningdek, gaz zaxiralarini maksimal darajada o'zlashtirish uchun har yili qo'shimcha kompressor stansiyalarini qurish hisobiga ishlab chiqarish ta'minlanishi mumkin. Ayni paytda "O'zbekneftgaz" AJ korxonalarida tabiiy gaz qazib olishning 96 foizi kompressor stansiyalari orqali amalga oshirilmoqda. Bundan tashqari, 2022-yilda 84 ta quduqda burg'ulash ishlari, 711 ta quduqda asosiy ta'mirlash ishlari va 27 ta texnologik tadbirlar amalga oshirilgan.

Jahon banki hisobotlariga ko'ra, 2030-yilgacha global energetika sohasiga investitsiyalarning qariyb 60 foizi innovatsion texnologiyalar va yashil energiya manbalariga yo'naltirilishi kutilmoqda. Bu esa an'anaviy yoqilg'i resurslariga asoslangan tarmoqlar uchun muhim signal hisoblanadi: kim innovatsiyani tezroq joriy etsa, o'sha bozorda ustunlikni qo'lga kiritadi; degan g'oyalar hozirgi kunda raqobatni shakllantirishda va innovatsiyalarni joriy etishni tezlashuviga ham sabab bo'lmoqda.

O'zbekiston sharoitida bu ehtiyoj yanada keskinroq sezilmoqda. 2024-yil yakunlari bo'yicha respublikada energiya ishlab chiqarish hajmi 79 milliard kVt-soatni tashkil etdi. Shundan atigi 7,5 foizi qayta tiklanuvchi manbalardan olingan. Bu ko'rsatkich global o'rtacha daraja – 30 foizdan ancha past. Demak, innovatsion texnologiyalarni kengroq joriy qilish, yangi energiya manbalariga o'tish milliy energetika xavfsizligini mustahkamlash uchun ham zarur.

Aholi jon boshiga birlamchi yoqilg'i-energetika mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi

1-rasm. Aholi jon boshiga birlamchi yoqilg'i-energetika mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi (Tonna neft ekvivalenti).

Manba: <https://siat.stat.uz/reports-filed/2688/line-data>

1-rasm ma'lumotlariga e'tibor beradigan bo'lsak mamlakatimizda aholi sonining o'sib borishi va yoqilg'i-energetika mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining aholi jon boshiga to'g'ri keladigan miqdori kamayib bormoqda. Bu sohada innovatsion yechimlarni ishlab chiqish lozimligi naqadar muhimligini ham asoslaydi.

Yoqilg'i-energetika kompleksida innovatsion salohiyatni oshirish global energetika tendensiyalariga mos ravishda strategik ahamiyat kasb etmoqda. 2024-yil yakuniga ko'ra, dunyoda yangi qurilgan elektr energiyasi quvvatlarining 86 foizi qayta tiklanuvchi energiya manbalariga to'g'ri keldi (IRENA, 2024). Xalqaro energetika agentligi (IEA) ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi uch yilda energetika sohasidagi umumiy investitsiyalarning 55 foizi innovatsion texnologiyalar rivojiga yo'naltirilgan.

Mamlakatimizda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining umumiy elektr ishlab chiqarishdagi ulushi 9,2 foizga yetdi. Respublikada shamol va quyosh elektr stansiyalarining umumiy quvvati 1,5 GVt dan oshdi va 2026-yilgacha bu ko'rsatkichni 5 GVt ga yetkazish rejalashtirilgan.

Shu bilan birga, energetika sohasida elektr tarmoqlarida yo'qotishlar 2023-yilda 17,8 foizni tashkil etdi. Bu ko'rsatkichni 2030-yilgacha 10 foizgacha kamaytirish maqsad qilingan. Moliyalashtirish borasida esa 2024-yil uchun energetika sohasiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 2,3 milliard AQSh dollarini tashkil etdi, bu 2022-yilga nisbatan 18 foizga ko'pdir.

Energetika sohasida raqamlashtirish darajasi ham ortmoqda. 2024-yil boshida ma'lumotlarga ko'ra, elektr energiyasi ta'minotining 28 foizi raqamli boshqaruv tizimlari orqali nazorat qilinmoqda. 2025-yilgacha bu ko'rsatkichni 50 foizga yetkazish rejalashtirilgan.

Innovatsion salohiyatni oshirish yo'lida ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga ajratiladigan mablag'larning ulushi 2024-yil holatiga ko'ra, 3,5 foizni tashkil etdi. 2030-yilgacha bu ko'rsatkichni 7 foizga yetkazish rejalashtirilmoqda.

Kutilayotgan natijalar qatorida energiya ishlab chiqarish samaradorligini 20 foizga oshirish, qayta tiklanuvchi energiya ulushini 2030-yilgacha 25 foizga yetkazish va energetika eksporti hajmini 1,8 barobarga oshirish maqsad qilingan.

Energetika korxonalari va ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasida klasterlar tashkil etish orqali innovatsion mahsulotlar yaratish tezligini oshirish mumkin. Masalan, Germaniyada energetika klasterlari orqali ITTKI samaradorligi 1,5 barobarga oshgan.

Sun'iy intellekt asosidagi energiya boshqaruv tizimlari, aqlli tarmoqlar (smart grid) va energiya samaradorligini oshirish texnologiyalarini joriy etish orqali O'zbekistonda elektr energiyasi yo'qotishlarini 12–15 foizgacha qisqartirish mumkin.

Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasidan ma'lumki yangi yuqori texnologiyali ishlab chiqarishlarni rivojlantirish butun iqtisodiyotni rivojlantirish uchun harakatlantiruvchi omil, o'ziga xos drayver hisoblanadi.

Bu mamlakat iqtisodiyotining barcha mavjud afzalliklaridan foydalanish va ularni hisobga olish, ishlab chiqarish va tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, yangi yaratilgan mahsulotlarni bozor talablariga samarali moslashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, mahalliyashtirish investitsiya loyihalari xorijlik hamkorlarning texnologiyalari va tajribasini samarali joriy etishni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan keng ko'lamli milliy mexanizm va vositalardan foydalangan holda yangi texnologiyalarni mahalliyashtirishga maksimal darajada ko'maklashish zarur.

Yoqilg'i-energetika resurslaridan foydalanishning innovatsion salohiyati, resurslarning me'yoriy sarfi ishlab chiqarish korxonasidagi qurilma, uskuna, texnologik liniya va h.k.larning ish yuklamasini yil davomida o'zgarishi kabi bir qator omillarga bog'liq. Odatda me'yorlarni yil fasllariga qarab tabaqalashtirish kerak bo'ladi. Ish yuklamasining pasayishiga ko'pincha ishlab chiqarish korxonasining turg'un holda ishlamasligi, ishlab chiqarayotgan mahsulotga talabning pasayishi kabi omillar ham ta'sir etadi. Shuning uchun yoqilg'i-energetika resurslarining me'yoriy sarfi ko'rsatkichlarini unga ta'sir etuvchi omillarni hisobga olgan holda hisoblash talab etadi. Bugungi kunda yoqilg'i-energetika resurslari sarfini me'yorlashtirish masalalasining tahliliy-hisoblash, tajribali va statistik-hisoblash usullari mavjud.

Yoqilg'i-energetika resurslarini tejashni boshqarish jarayonlarining yagona ma'lumotlar bazasi bu ma'lumotlarni aniq, dolzarb va ishonchli holatda saqlash hamda ular ustida amallarni tezkor bajarilishini va ortiqcha takroriy ma'lumotlarni ortib ketishini oldini olish imkonini beruvchi axborot tizimi hisoblanadi. Yagona ma'lumotlar bazasini yaratishning asosiy maqsadi quyidagilar hisoblanadi:

- avtomatlashtirilgan yagona ma'lumotlar bazasidan foydalangan holda yoqilg'i-energetika resurslarini tejashni boshqarishda ishlab chiqarish, iqtisodiy va moliyaviy masalalarni yechishni ta'minlash;
- yoqilg'i-energetika resurslarini tejashni boshqarishda ishlab chiqarish, iqtisodiy va moliyaviy jarayonlarni boshqarishni rejalashtirish va nazorat qilish masalalarini tezkor va samarali yechish uchun dolzarb va ishonchli ma'lumotlar bilan tezkor ta'minlash;
- standartlash, sertifikatlash va sifatli mahsulot bilan ta'minlash ishlarini olib borish uchun me'yoriy-axborot muhitini yaratish.

Ushbu yagona ma'lumotlar bazasini neft va gaz qazib chiqarish korxonasi misolida ishlab chiqish yoqilg'i-energetika resurslari, homashyo, material-butlovchi qism, moliyaviy resurs va boshqalarning harajatlarini, sarmoya kiritishni, quduq, uskuna, qurilma, texnologik liniya va boshqalarni joriy va kapital ta'mirlashni rejalashtirish jarayonini samaradorligini oshiradi, boshqarish va nazorat qilish tizimi masalalarini tezkor va samarali yechish uchun kerak bo'ladigan ishonchli ma'lumotlarni tayyorlashga sarf bo'ladigan vaqt va moliyaviy harajatlarni kamaytirish imkonini beradi (Sultanov, 2018)

Shu bilan birga, mamlakatimizda xorijiy kompaniyalarning ishlab chiqarish va sanoat xizmatlarini mahalliyashtirish nafaqat import o'rnini bosishga yordam beradi, balki mavjud ishlab chiqarish jarayonlarini sezilarli darajada optimallashtirishga, yangi ishlab chiqarish tashkil etish asosida yangi ish o'rinlarini yaratishga, barcha majburiy to'lovlar va tushumlarini yaratishga imkon beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa sifatida aytish mumkinki:

- Energetika korxonalarda korporativ innovatsion laboratoriyalarni tashkil etish ularning faoliyatini yanada optimallashtirish imkonini beradi;
- Energetika-innovatsiya fondlarini barpo etish va xususiy sektorni faolroq jalb qilish orqali moliyaviy tomondan korxonalarni barqarorlashtirish va innovatsiyalarni joriy etish uchun moliyaviy jihatdan imkoniyatlarni kengaytirishga olib keladi;
- Yangi startap loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali yuqori riskli, ammo yuqori daromadli texnologiyalarni tarmoqqa kiritish imkoniyati oshadi. AQSH tajribasiga ko'ra, bunday startaplar orqali energetika sohasiga har yili 200 dan ortiq yangi texnologiya kirib kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. IEA (2024), World Energy Outlook 2024, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024>, Licence: CC BY 4.0 (report); CC BY NC SA 4.0 (Annex A)
2. IRENA (2024), Renewable energy statistics 2024, International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi.
3. Ваҳобов Ш. В. (2021). Нефть ва газ саноатида ишлаб чиқаришни ресурслардан фойдаланиш усулларининг илмий-назарий асослари // Экономика и социум. №11-1 (90). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neft-va-gaz-sanoatida-ishlab-chi-arishni-resurslardan-foydalanish-usullarining-ilmiy-nazariy-asoslari>
4. Ишанходжаев Г. К., Султанов М. Б., Мирзаахмедов Д. М. (2021). Ёқилғи-энергетика ресурсларини тежашни бошқариш жараёнларининг ягона меъёрий маълумотлар базасини лойиҳалашнинг модель ва алгоритмлари // Энергия ва ресурс тежаш муаммолари. №3.-Тошкент. – С. 229-239.
5. Махмудов Р. (2024). Мамлакатимизда ёқилғи-энергетика ресурсларини истеъмолчиларга етказиб беришдаги муаммоларга комплекс инновацион ёндашув //International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices. С. 224-235.
6. Рахимов Равиль Зуфарович (2022). Топливо-энергетический комплекс, экология и минеральные вяжущие вещества // Известия КазГАСУ. №3 (61). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/toplivno-energeticheskiy-kompleks-ekologiya-i-mineralnye-vyazhuschie-veschestva>.
7. Саидова А. С. (2023). Энергосбережение и эффективность использования ресурсов ресурс тежамкорликда энергияни тежаш ва ресурс самарадорлигини ошириш resource and energy conservation and resource efficiency //Исследования ВКР—в практику профессиональной жизни: Сборник материалов III Международной научно-практической межвузовской конференции. Часть 2.—М.: ФГБОУ ВО "РГУ им. АН Косыгина", —284 с.
8. Султанов М.Б., Мирзаахмедов Д.М. (2018). Решение задач оптимизации потребности энергетических ресурсов в предприятиях нефтегазовой отрасли /Сборник материалов, Международной научно-технической конференции. Проблемы повышения эффективности использования электрической энергии в аграрном секторе. -Ташкент, С. 378-380.
9. Тарахтиева Гульмира Кульбаевна (2015). Инновации и их роль в управлении развитием топливо-энергетического комплекса Узбекистана // Экономика и финансы (Узбекистан). №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsii-i-ih-rol-v-upravlenii-razvitiem-toplivno-energeticheskogo-kompleksa-uzbekistana>.
10. Умурзоқов Ж. Ш. (2024). Ёқилғи-энергетика саноатида импорт ўрнини босишга йўналтирилган инвестиция лойиҳалари самарадорлиги //Journal of engineering sciences. – Т. 7. – №. 5. – С. 1-11.
11. Шортанов Р. А. (2022). Перспективы привлечения инвестиций в российский топливо-энергетический комплекс из стран БРИКС //Общество: политика, экономика, право. – №. 6 (107). – С. 75-79.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>